

**Силабус курсу “Гендерний підхід в історичних дослідження”
2020–2021 навчального року**

Назва курсу	Гендерний підхід в історичних дослідження
Адреса викладання курсу	Інститут народознавства НАН України
Науковий відділ за яким закріплена дисципліна	Відділ соціальної антропології
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	03 гуманітарні науки; 032 історія та археологія
Викладачі курсу	Кісь Оксана Романівна , в.о. завідувача відділом соціальної антропології, докторка історичних наук, старша наукова співробітниця
Контактна інформація викладачів	kis@ucu.edu.ua
Консультації по курсу відбуваються	Щосереди, 15:00–17:00 год. (пр. Свободи, 15, каб. 54)
Сторінка курсу	
Інформація про курс	Курс дає систематичні знання з теорії та методології гендерних досліджень в історичних науках (історичній антропології, етнології, історії повсякдення, соціальній історії, усній історії, локальній історії тощо). Програма курсу переслідує подвійну мету: (1) забезпечити глибоке розуміння ключових концептів та підходів до вивчення гендерних аспектів минулого через знайомство з теоретичними дебатами ХХ-поч. ХХІ ст., і (2) показати евристичний потенціал гендерного підходу на конкретних прикладах його застосування до аналізу низки знакових історичних подій і явищ. Особлива увага буде приділена з'ясуванню сутності таких понять: гендер, андроцентризм, патріархат, матріархат, феміністська критика культури, стать, чоловіче/жіноче, дискримінація, гендерні стереотипи, гендерна ідеологія, гендерний лад, влада і домінування, та ін. Література до курсу включатиме тексти українською, російською та англійською мовами; усі тексти для обов'язкового читання буде надано в електронному вигляді.
Коротка анотація курсу	Дисципліна «Гендерний підхід в історичних дослідження» є дисципліна вільного вибору аспіранта зі спеціальності 032 історія та археологія для освітньої програми “ історія та археологія ”, яка викладається в 3 семестрі в обсязі п'яти кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Мета та цілі курсу	Мета – сформувані у студентів всебічні знання теорії та методології гендерного підходу до вивчення різних аспектів культури минулого, виробити уміння та навички аналізу різноманітних історичних джерел крізь призму категорії гендеру. Завдання – навчити слухачів самостійно аналізувати різноманітні історичні джерела для виявлення гендерних особливостей історичного досвіду жінок і чоловіків у різноманітних історичних контекстах, коректно інтерпретувати прояви гендерної нерівності у минулому, простежувати їх витоки та наслідки для різних

	соціальних груп.
<p>Література для вивчення дисципліни</p>	<p style="text-align: center;">Основна</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Богачевська-Хомяк Марта. Білим по білому: жінки в громадському житті України. 1884-1939. Київ: Либідь, 1995. 424 с. 2. Буряк Лариса. Жінка в українському історичному наративі: автори, ідеї, образи. – Київ: Національна академія управління, 2010. – 368 с. 3. Гавришко М. Чоловіки, жінки й насильство в ОУН і УПА в 1940-1950-х рр. Український історичний журнал. 2016. № 4. С. 89-107. 4. Гавришко Марта. Долаючи тишу: жіночі історії війни. – Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2018. 240 с. 5. Гендерний підхід: історія, культура, суспільство / під. ред. Л.Гентош, О.Кісь. Львів: Класика, 2003. 252 с. 6. Гилмор Дэвид Д. Ставновление мужественности: культурные концепты маскулинности. Москва: РОССПЭН, 2005. 264 с. 7. Дядюк Мирослава. Український жіночий рух у міжвоєнній Галичині: між гендерною ідентичністю та національною заангажованістю. - Львів: Астролябія, 2011. - 368 с. 8. Етнографія статевого життя й тілесності: Зб. ст. / Уклад., наук. Ред. О.Боряк, М.Маєрчик. Київ: ВІПОЛ: 2013, 288 с. 9. Жінки Центральної та Східної Європи у Другій світовій війні : Гендерна специфіка досвіду в часи екстремального насильства / за наук. ред. Г. Грінченко, К. Кобченко і О. Кісь. - Київ: ТОВ "Арт-книга", 2015. 336 с. 10. Ігнатенко І. Жіноче тіло у традиційній культурі українців. Київ: Дуліби, 2013. 228 с. 11. Ігнатенко І. Чоловіче тіло у традиційній культурі українців. Харків: КСД, 2016. 224 с. 12. Кісь О. Жіноча історія як напрямок історичних досліджень: становлення феміністської методології. Український історичний журнал. 2012. № 2. С. 159-172. 13. Кісь О. Колективна пам'ять та історична травма: теоретичні рефлексії на тлі жіночих спогадів про Голодомор. У пошуках власного голосу: Усна історія як теорія, метод, джерело: зб. наук. праць / за ред. Г. Грінченко, Н. Ханенко-Фрізен. Харків: Східний інститут українознавства ім. Ковальських, 2010. С. 171-191. 14. Кісь О. Пережити смерть, розказати невимовне: гендерні особливості жіночого досвіду Голодомору. Українознавчий Альманах. 2011. Вип. 6. С. 101—107. 15. Кісь О. Усна жіноча історія як феміністський проект: західні теорії, пострадянські контексти, українські практики. Народознавчі Зошити. 2015. Зош. 3-4. С. 1384-1403. 16. Кісь О. Чи/якою потрібна Україні її жіноча історія? Критика. 2013. № 1-2. С. 18-21. 17. Кісь О. Жінка в традиційній українській культурі другої половини ХІХ — початку ХХ ст. — Львів : Інститут народознавства НАН України, 2008. — 272 с. 18. Кісь О. Українки в ГУЛАГу: вижити значить перемогти. Дрогобич:

Коло, 2020. 300 с.

19. Народна культура українців: життєвий цикл людини : історико-етнологічне дослідження у 5 т. / [наук. ред. М. Гримич] – К. : Дуліби, 2012. – Т. 3: Зрілість. Жіноцтво. Жіноча субкультура. – 2012. – 480 с.
20. Народна культура українців: життєвий цикл людини: історико-етнологічне дослідження у 5 т. / [наук. ред. М. Гримич]. Т. 4: Зрілість. Чоловіки. Чоловіча субкультура. К.: Дуліби, 2013. – 584 с.
21. Ніколаєнко Ольга. Польські жінки Наддніпрянської України в другій половині XIX – на початку XX ст.: громадське і приватне життя. – Харків: Видавництво НТМТ, 2015. – 360 с.
22. Оксана Маланчук-Рибак. Ідеологія та суспільна практика жіночого руху на західноукраїнських землях XIX-першої третини XX ст: типологія та європейський культурно-історичний контекст. - Чернівці : Книги-XXI, 2006. - 499.
23. Пушкарева Наталья. Женская повседневность в эпоху социальных катаклизмов: между традициями и новациями // Повседневный мир советского человека 1920—1940-х гг. : сб. науч. ст. / ред.-сост. Е. Ф. Кринко, Т. П. Хлынина. Ростов-на-Дону : Изд-во ЮНЦ РАН, 2009. С. 212—222.
24. Скотт Д. Гендер: полезная категория исторического анализа. Гендерные исследования. X., 2000. № 5. С. 142-171.
25. Смоляр Людмила. Минувле заради майбутнього. Жіночий рух Наддніпрянської України II пол. XIX - поч. XX ст. Сторінки історії. – Одеса: Астропринт, 1998. – 408 с.
26. Стяжкіна Олена. Стигма окупації: радянські жінки у самобаченні 1940-х років. Київ: Дух і літера, 2019. 384 с.
27. Тіло в текстах культур / Упор. О.Боряк, М.Маєрчик. Київ: ІМФЕ ім. Рильського, 2003.
28. Українські жінки в горнилі модернізації / під заг. редакцією Оксани Кісь. - Харків: Видавництво КСД, 2017. - 304 с.
29. Baumel J. T. Women's agency and survival strategies during the Holocaust. Women's Studies International Forum. 1999. Vol. 22(3). P. 329–347.
30. Devault M. L. Talking and listening from women's standpoint: feminist strategies for interviewing and analysis. Social Problems. 1990. Vol. 37(1). P. 96—116.
31. Women in the Holocaust / ed. by D. Ofer, L. J. Weitzman. New Haven: Yale UP, 1998. 416 p.

Допоміжна

1. Белова А. В. Женская повседневность как предмет истории повседневности: историографический и методологический аспекты. Российская повседневность в зеркале гендерных отношений: сб. статей / отв. ред. Н. Л. Пушкарева. М.: НЛО, 2013. С. 25-67.
2. Буйських Ю. «Берегиня»: спроба деконструкції одного «кабінетного» міфа // Україна Модерна. 24 травня 2018 <https://uamoderna.com/md/buyskykh-berehynia-myth>
3. Гурова Ольга. Вещи в советской культуре // Люди и вещи в

советской и пост-советской культуре, под ред. О. Ечевской, Новосибирск: Изд-во Новосибирского госуниверситета, 2005, С. 6-48.

4. Кісь О. «Жіноче питання» в ідеології і пропаганді ОУН // Народознавчі зошити. — 2018. — №1. — С. 91—102.
5. Кісь О. Жінка в традиційній українській культурі другої половини ХІХ — початку ХХ ст. — Львів : Інститут народознавства НАН України, 2008. — 272 с.
6. Левчук Ірина. Промоутерки змін: діяльність жіночих організацій у Польщі міжвоєнного періоду / за ред. М. М. Гона. — Рівне: Волинські обереги, 2018. — 248 с.
7. Пушкарева Н. Л. Мемуары и автобиографии женщин как исследовательский «полигон» для изучения «женского письма». Е. Р. Дашкова и XVIII век. Традиции и новые подходы. М.: МГИ им. Е.Р.Дашковой, 2012. С. 224—241.
8. Пушкарева Н. Женская повседневность в эпоху социальных катаклизмов: между традициями и новациями // Повседневный мир советского человека 1920—1940-х гг. : сб. науч. ст. / ред.-сост. Е. Ф. Кричко, Т. П. Хлынина. — Ростов-на-Дону : Изд-во ЮНЦ РАН, 2009. — С. 212—222.
9. Пушкарьова Н. Л. Від “жіночих студій” до “гендерних досліджень”, від історичної фемінології до гендерної теорії. Гендерний підхід: історія, культура, суспільство. Львів: ВНТЛ-Класика, 2003. С. 15—45.
10. Шутова О. М. Устная и гендерная история в свете антропологизации историографии. Женщины в истории: возможность быть увиденными: сб. науч. статей. Минск: БГПУ, 2001. С. 55—74.
11. Gurova Olga. The Art of Dressing . Body, Gender and Discourse on fashion in Soviet Russia in the 1950s and 1960s // The Fabric of Cultures. Fashion, Identity, Globalization. Ed. by Paulicelli E. & H. Clark. London, New York: Routledge, 2009. P. 73-91.
12. Jolluck K. R. Exile and Identity: Polish Women in the Soviet Union During World War II. — Pittsburgh: U of Pittsburgh Press, 2002. 356 p.
13. Mothers, Sisters, Resisters. Oral Histories of Women Who Survived the Holocaust / ed. by B. Gurewitsch. London: U of Alabama Press, 1998. 432 p.
14. Thomas L. M. Historicising agency. Gender & History. 2016. Vol. 28(2). P. 324—339.

Інформаційні ресурси

«Етнічна історія народів Європи» - тематичне число з жіночої історії (№7, 2000) <http://ethnic.history.univ.kiev.ua/ua/2000/7>

Гендерний інформаційно-аналітичний центр «Крона» - онлайн бібліотека <http://www.krona.org.ua/library.html>

Добірка матеріалів з жіночої/гендерної тематики на сайті "Україна Модерна" березень 2017 <https://uamoderna.com/robochij-stil/womens-gender-studies-um>

Журнал «Гендерные исследования» (видання Харківського центру

	<p>гендерних досліджень) http://kcs.net.ua/journal-gs.html</p> <p>Незалежний культурологічний часопис «І» - тематичне число № 17 «Гендерні студії» 2000 http://www.ji.lviv.ua/n17texts/17-zmist.htm</p> <p>Незалежний культурологічний часопис «І» - тематичне число № 27 «Гендерні студії» 2003 http://www.ji.lviv.ua/n27texts/27-zmist.htm</p> <p>Российская ассоциация исследователей женской истории http://rarwh.ru/baza/index1.html</p> <p>Українська асоціація дослідників жіночої історії – Електронна бібліотека http://www.womenhistory.org.ua/index.php/elektronni-resursi/16-elektronna-biblioteka</p>
Тривалість курсу	150 год.
Обсяг курсу	50 год. аудиторних занять (з них 26 год. лекцій, 24 год. семінарів і практичних занять), 70 год. самостійної роботи та 30 год. на виконання індивідуального проекту
Очікувані результати навчання	<p>Після завершення цього курсу аспірант/ка буде :</p> <p>знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ключові концепти та теоретичні засади гендерного підходу історії; • принципи аналізу першоджерел з гендерної перспективи; • обмеження стереотипного бачення жіночого минулого в рамках глорифікації чи віктимізації <p>розуміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> • гендерну обумовленість історичного досвіду жінок і чоловіків • необхідність урахування досвідів різних гендерних груп для реконструкції цілісної картини минулого • гендерні особливості пам'яті та спогадів; • соціокультурну сконструйованість маскулітності та фемінності; <p>вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> • добирати релевантні джерела для розкриття гендерних аспектів подій і явищ; • критично аналізувати історичні джерела крізь призму категорії гендеру; • виявляти історичні витоки та механізми підтримання гендерних нерівностей; • розрізняти прояви жіночої дієздатності в різних історичних контекстах.
Ключові слова	Гендер, маскулітність, фемінність, матріархат, патріархат, дискримінація,
Формат курсу	Очний
Теми	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вступ: чи має стать історію? Становлення жіночих студій в українській історичній науці. 2. Феміністська методологія в історичних дослідженнях 3. Основи феміністської антропології. 4. Теорія матріархату в історико-етнографічних дискусіях 5. Гендер як категорія історичного аналізу 6. Гендерні виміри пам'яті. 7. Приватна сфера у гендерній перспективі: подружні стосунки, материнство, дитинство

	8. Гендерні виміри радянської історії 9. Гендерні виміри війни 10. Гендерні виміри геноцидів 11. Гендерні виміри тоталітарних режимів 12. Гендероване повсякдення 13. Гендерні виміри національно-демократичних рухів
Підсумковий контроль, форма	<i>Залік (диференціфований)</i> проводиться у формі презентації-захисту та перехресного (взаємного) рецензування студентами їхніх індивідуальних усноісторичних проєктів.
Пререквізити	Для вивчення курсу аспіранти потребують базових знань з історії України та світової історії новітнього часу (XX ст.), гендерних студій, етнології, англійської мови
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Презентація, лекції, семінари, практичні, групові завдання, індивідуальні проєкти
Необхідне обладнання	Для опанування навчального матеріалу студентам потрібен сталий доступ до мережі Інтернет та індивідуальні комп'ютери. Для презентації проєктів потрібен проектор та ноутбук .
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	<p>Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за таким співвідношенням:</p> <p>присутність та активність – 30 % домашнє читання – 20 % індивідуальний міні-проєкт – 40 % захист та рецензія міні-проєкту – 10 %</p> <p>Письмові роботи: Протягом курсу кожен/на студент/ка має підготувати <u>науковий нарис (есеї)</u> на основі застосування гендерного підходу в дослідженні конкретної тематики в межах власних наукових зацікавлень. Обсяг нарису не менше 20 тис. знаків (не враховуючи списку джерел та літератури).</p> <p>Академічна доброчесність: Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, залучення сторонніх осіб до виконання завдань становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності у роботі студентів є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів виявленого плагіату чи обману. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.</p> <p>Відвідання занять є невід'ємною складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні зайняття курсу. Література. Літературу, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде їм надано в електронному вигляді для особистого використання виключно в освітніх цілях (без права її передачі третім особам чи поширення).</p>
Питання до заліку	Залік відбувається у формі презентації-захисту наукових нарисів (есеїв) та

чи екзамену.	<p>їх перехресного рецензування. При оцінці за проект враховується своєчасність, повнота та якість виконання наступних вимог:</p> <ul style="list-style-type: none"> - обрання та узгодження з викладачем теми дослідження - формулювання дослідницької проблеми - розробка плану дослідження - добір релевантних першоджерел - належна бібліографічна база - структура роботи, рівень аргументації, обґрунтованість висновків - якість презентації
Опитування	<p>Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.</p>